

ESIMENE OSAKOND
OTSUS
VASTUVÕETAVUSE KOHTA

Kaebus nr 64016/10
kohtuasjas Juri ANDREJEV
versus EESTI

Euroopa Inimõiguste Kohus (esimene osakond), olles 4. jaanuaril 2012 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad

esimees Anatoly Kovler,
kohtunikud Peer Lorenzen,
Khanlar Hajiyeu,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Julia Laffranque,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse,
ja *osakonna sekretär* Søren Nielsen,
võttes arvesse 21. oktoobril 2010 esitatud kaebust,
olles pidanud nõu, on teinud järgmise otsuse:

ASJAOLUD

Kaebaja Juri Andrejev on Eesti kodanik, kes on sündinud 1947. aastal ja elab Narva-Jõesuus.

A. Kohtuasja asjaolud

Kohtuasja asjaolud, nagu kaebaja need esitas, võib kokku võtta järgmiselt.

Kaebajale kuulus kaabeltelevisioonivõrk Narva-Jõesuus. Tema tegevus seoses erinevate telekanalite programmide taasedastamisega oma võrgu kaudu andis aluse mitmete kohtumenetluste alustamiseks.

1. Kriminaalmenetlus kaebaja vastu

Kaebaja väidete kohaselt alustati 1. jaanuaril 2003 ja 27. septembril 2004 tema vastu kaks kriminaalmenetlust, mis mõlemad olid seotud kahtlustusega autoriõigusega kaasnevate õiguste rikkumises (karistusseadustiku § 220). Varsti pärast seda menetlused liideti. Prokurör muutis süüdistusakti kaks korda. Kaebajale 26. mail 2006 esitatud kolmandas ja viimases süüdistusaktis seisis, et süütegu, mis enne kvalifitseeriti karistusseadustiku § 220 järgi, on nüüd karistusseadustiku § 223 lõike 1 järgi karistatav tegu (ebaseaduslik taasedastamine ärilisel eesmärgil). Süüdistusakt käsitles telekanalite ORT, RTR ja NTV taasedastamist ajavahemikul 26. maist 2003 kuni 29. septembrini 2005.

28. augustil 2009 mõistis Viru Maakohus kaebaja süüdi karistusseadustiku § 223 lõike 1 alusel ning mõistis talle karistuseks neli kuud vangistust.

Kaebaja esitas kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse, väites, et tema süüdimõistmine oli ebaseaduslik ning et esines mitmeid menetlusõiguslikke rikkumisi.

Tartu Ringkonnakohus jättis oma 19. veebruari 2010 otsusega maakohtu otsuse sisuliselt muutmata, kuid tühistas karistuse ja mõistis kaebajale madalama astme kohtu mõistetud vanglakaristuse asemel 15 000 Eesti krooni suuruse rahalise karistuse (umbes 959 eurot).

Kaebaja pöördus Riigikohtusse, vaidlustades kriminaalõiguse tõlgendamise alama astme kohtute poolt. Kaebaja ei tõstatanud ebamõistlikult pika kriminaalmenetluse küsimust.

19. aprillil 2010 otsustas Riigikohus jätta kaebuse läbi vaatamata. Kaebajale tehti vastav otsus teatavaks 22. aprilli 2010. a kirjaga.

2. Muud menetlused

Eraldi kriminaalmenetluses mõistis Viru Maakohus kaebaja 23. mail 2006 süüdi autoriõigustega kaasnevate õiguste rikkumises (telekanalite PBK ja TVC programmide ebaseaduslik taasedastamine). 18. oktoobril 2006 tühistas Viru Ringkonnakohus otsuse ja mõistis kaebaja õigeks. Sellele järgnevad kaebaja kriminaalõiguslikud kaebused riigiprokuröri ja esimese astme kohtuniku vastu jättis Riigiprokuratuur rahuldamata. Tema kaebus Viru Ringkonnakohtusse tagastati 14. veebruaril 2008, sest seda ei olnud koostanud advokaat vastavalt seaduses sätestatud nõudele.

Lisaks ilmneb, et 29. septembril ja 27. oktoobril 2005 püüdsid politseiametnikud kaebaja elukohta läbi otsida. Kaebaja ja politseiametnike vahel tekkis vaidlus ning kaebaja viidi politseijaoskonda. Hiljem esitati talle süüdistus riigivõimu esindajate seaduslikele korraldustele mitteallumises. 6. veebruaril 2006 mõistis Narva Linnakohus kaebaja väärteomenetluse raames süüdistuses õigeks, leides, et kaebaja ei olnud süütegu sooritanud. Kaebaja esitas vahepeal, 29. oktoobril 2005, kriminaalõigusliku kaebuse politseiametnike vastu. Riigiprokuratuur keeldus menetlust alustamast. 18. veebruaril 2008 esitas kaebaja kaebuse Viru Ringkonnakohtusse. Selgub, et kaebus tagastati, sest seda ei olnud koostanud advokaat vastavalt seaduses sätestatud nõudele.

B. Asjakohane riigisisene õigus ja kohtupraktika

Põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses jättis Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium 30. detsembri 2008 määrusega (asjas nr. 3-4-1-12-08) taotluse seoses kriminaalmenetluse pikkusega läbi vaatamata ja märkis, et taotluse esitaja võib tõstatada selle küsimuse kriminaalmenetluses kriminaalasja lahendavas kohtus. Kohus leidis:

„23. Kui kohus leiab, et [taotluse esitaja] õigust menetlusele mõistliku aja jooksul on rikutud, on tal kõiki asjaolusid kaaludes võimalik konventsiooni artikli 6 lõikele 1 tuginedes kriminaalmenetlus määrusega otstarbekuse kaalutlusel lõpetada, teha õigeksmõistev otsus või arvestada mõistliku aja ületamist karistuse mõistmisel.“

Riigikohtu nimetatud otsust on ulatuslikumalt tsiteeritud kohtuasjas *Malkov vs. Eesti* (nr 31407/07, p 32, 4. veebruar 2010).

Tartu Ringkonnakohus leidis 27. jaanuari 2009 otsuses, et kriminaalmenetlus lahendatavas asjas ei olnud läbi viidud mõistliku aja jooksul ja süüdistatava karistust vähendati vastavalt (vt *Malkov*, eespool viidatud, p 29).

Samuti on Riigikohtu kriminaalkolleegium leidnud mitmes otsuses, et ebamõistlikult pikk menetlus võib olla aluseks kriminaalmenetluse lõpetamiseks, õigeksmõistva otsuse tegemiseks või menetluse pikkuse arvestamiseks karistuse mõistmisel (27. veebruari 2004 otsus (asjas nr 3-1-1-3-04) ja 28. detsembri 2009 otsus (asjas nr 3-1-1-100-09)).

KAEBUSED

1. Kaebaja esitas kriminaalmenetluse pikkuse kohta kaebuse konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel.

2.a) Kaebaja väitis, et talle ei antud piisavalt aega ja vahendeid oma kaitse ettevalmistamiseks; et tema taotlused prokuröri ja kohtuniku tagandamiseks jäeti rahuldamata; et tunnistajaid tema kaitseks ei kutsutud; et ta mõisteti süüdi teos, milles ta oli juba õigeks mõistetud; et tema süüdimõistmine põhines kriminaalõiguse tagasiulatuval kohaldamisel ja et kohtud ei hinnanud tõendeid õigesti ning tõlgendasid seadust valesti. Ta viitas konventsiooni artikli 6 lõikele 1 ja lõike 3 punktidele a, b ja d, artikli 7 lõikele 1 ning artiklile 14, protokoll nr 7 artiklile 4 ja protokoll nr 12 artiklile 1.

b) Seoses kriminaalmenetlusega, mille raames kaebaja mõisteti Viru Ringkonnakohtu 18. oktoobri 2006 otsusega õigeks, kaebas ta, et tema süüdimõistmine esimese astme kohtus oli olnud ebaseaduslik ja et kriminaalmenetlus oli kestnud mitu aastat ning oli kahjustanud tema mainet ja tervist. Ta viitas konventsiooni artiklitele 6 ja 7. Viimaseks, konventsiooni artiklile 5 toetudes väitis kaebaja, et politseiametnike tegevus 29. septembril ja 27. oktoobril 2005 oli õigusvastane.

ÕIGUSKÜSIMUSED

1. Kaebaja väitis, et tema suhtes läbi viidud kriminaalmenetlus oli ebamõistlikult pikk. Ta toetus konventsiooni artikli 6 lõikele 1, mis sätestab:

„Igaühel on [...] temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus [...] kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul [...] kohtus.“

Kaebaja väidete kohaselt alustati kriminaalmenetlust 1. jaanuaril 2003. See jõudis lõpule 19. aprillil 2010, s.o rohkem kui seitse aastat hiljem, kui Riigikohus otsustas jätta kaebaja kassatsiooni läbi vaatamata.

Kohtul on teatud kahtlused menetluse alustamise kuupäeva suhtes. Kuid kohus leiab, et käesolevas asjas ei ole vaja tuvastada kriminaalmenetluse täpset alguskuupäeva, kuna see kaebuse osa tuleb igal juhul vastuvõetamatuks tunnistada allolevatel põhjustel.

Kohus peab analüüsima, kas kaebaja kõik Eesti õiguses sätestatud riigisisised õiguskaitsevahendid on ammendatud vastavalt konventsiooni artikli 35 lõikele 1. Kohus kordab, et riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise nõude eesmärk on pakkuda lepinguosalistele riikidele võimalust ennetada või heastada oma väidetavad rikkumised enne selliste väidete esitamist inimõiguste kohtule. Eeltoodust tulenevalt on riigid seni, kuni neil on olnud võimalus heastada rikkumised oma õigussüsteemis, vabastatud vastutusest nende tegude eest rahvusvahelise organi ees. See reegel põhineb oletusel, mis kajastub konventsiooni artiklis 13 – millega see on lähedalt seotud –, et eksisteerib tõhus õiguskaitsevahend väidetava rikkumise vastu riigi enda õigussüsteemis. Sellisel viisil on põhimõtte oluliseks aspektiks, et konventsiooniga kehtestatud kaitsemehhanism on riiklike inimõiguste kaitse süsteemide suhtes subsidiaarse tähendusega. Seega kaebus, mida hiljem soovitakse esitada inimõiguste kohtule, peab olema esmalt esitatud, vähemalt põhimõtteliselt, asjakohasele riigisisesele asutusele ning vastavalt riigisiseses õiguses ette nähtud formaalsetele nõuetele ja tähtaegadele (vt, muuhulgas enimsiteeritustest *Selmouni vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 25803/94, p 74, EIK 1999-V, ja selles viidatud allikad).

Kohus kordab, et tõhus õiguskaitsevahend menetluse pikkusega seotud kaebuse korral peaks suutma kas kiirendada pooleliolevat menetlust või pakkuda menetlusosalisele piisavat hüvitust juba toimunud viivituste eest (vt näiteks *Mifsud vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse

otsus) [suurkoda], nr 57220/00, p 17, EIK 2002-VIII, ja *Cocchiarella vs. Itaalia* [suurkoda], nr 64886/01, p 77, EIK 2006-V). Kriminaalmenetluse korral võivad võimalikud hüvitusvahendid olla karistuse vähendamine, menetluse lõpetamine või hüvituse määramine (vt *Cocchiarella*, eespool viidatud, loc. cit.; *Weisert vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus), nr 14374/03, 3. aprill 2007; *Ugilt Hansen vs. Taani* (vastuvõetavuse otsus), 11968/04, 26. juuni 2006; ja *Delanghe vs. Belgia* (vastuvõetavuse otsus), nr 49716/99, 18. september 2001, ja nendes viidatud allikad).

Seega peab kohus uurima, kas kaebaja käsutuses oli õiguskaitsevahend, mis vastas nendele nõuetele. Kohus märgib, et Riigikohus leidis 30. detsembri 2008 otsuses (asjas nr 3-4-1-12-08), et menetluse pikkusega seotud kaebuse saab esitada kriminaalasja arutavale kohtule ning viimane, leides, et süüdistatava õigust menetlusele mõistliku aja jooksul on rikutud, võib kriminaalmenetluse lõpetada, teha õigeksmõistva otsuse või arvestada mõistliku aja ületamist karistuse mõistmisel. Veelgi enam, kriminaalkohtute praktika näitab, et süüdistatavate karistusi on vähendatud, kui on tuvastatud, et rikutud on õigust õiglasele kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul (vt asjakohane riigisisene õigus ja kohtupraktika, ning *Malkov*, eespool viidatud, milles kohus nõustus, et kaebaja oli kaotanud oma ohvri staatuse seoses menetluse pikkuse kaebusega pärast seda, kui Eesti kohus oli tunnistanud konventsiooni artikli 6 lõike 1 rikkumist ja vähendanud tema karistust selgel ja mõõdetaval viisil).

Sellest hoolimata märgib kohus, et käesolevas asjas ei ole kaebaja suutnud näidata, et ta mis tahes viisil oleks vaidlustanud menetluse pikkuse riigisiseses kohtus. Samuti ei ole ta viidanud erilistele asjaoludele, mis võiksid vabastada teda kohustusest kasutada nimetatud õiguskaitsevahendit.

Eeltoodust tulenevalt tuleb kaebus jätta läbi vaatamata konventsiooni artikli 35 lõigete 1 ja 4 alusel riigisiseste õiguskaitsevahendite mitteammendamise tõttu.

2. Seoses eespool käsitletud kriminaalmenetlusega esitas kaebaja mitmeid väiteid konventsiooni artikli 6 lõike 1 ja lõike 3 punktide a, b ja d, artikli 7 lõike 1 ning artikli 14, protokoll nr 7 artikli 4 ning protokoll nr 12 artikli 1 alusel. Lisaks esitas ta mitmeid kaebusi seoses menetlusega, milles ta mõisteti õigeks 18. oktoobril 2006, ning seoses politseiametnike tegevusega 29. septembril ja 27. oktoobril 2005. Viimaste kontekstis viitas ta konventsiooni artiklitele 5, 6 ja 7.

Siiski leiab kohus kõikide tema käsutuses olevate materjalide valguses ja oma pädevust vaidlustatud küsimuste lahendamisel silmas pidades, et kõnealustest kaebustest ei nähtu mingeid konventsiooni või selle protokollidega tagatud õiguste või vabaduste rikkumisi.

Eeltoodust tulenevalt on kaebuse see osa ilmselgelt põhjendamatu ja tuleb jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõike 3 punktile a ja lõikele 4.

Eeltoodust lähtuvalt kohus ühehäälselt

tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks.

Søren Nielsen
osakonna sekretär

Anatoly Kovler
esimees